

Teen tulevaisuuden pedagogiikkaa koskevan oman ajatustarjoumani tälle seminaarille HOTtia hakevana tarinana. En rajaa lähtöruutua millään pedagogiikan määritelmällä, mutta totean, että suomalaisittain tulkiten pedagogiikka on paljon muutakin kuin opetuksessa käytettyjä opetusmenetelmiä ja -menetelmiä tai oppimateriaaleja. Se pitää aina kiinteästi sisällään ihmiseksi kasvatamisen ulottuvuuden ja velvoittaa tarkastelemaan opetusta, opiskelua ja oppimista kasvatettavan – lapsen ja nuoren – kannalta.

Olen pitänyt mielessäni tätä esitystä tehdessäni kasvatuksen kolme tehtävää: 1) yksilöllistäminen, 2) sosiaalistaminen ja 3) sivistäminen. Ja sivistyksen kova ydin on ihmiseksi kasvamisen ideassa. Piirrän pedagogiikan tulevaisuutta seminaarin päätteeksi velvoittamalla tavalla vuoteen 2020 – ja arvatenkin vielä vuosia siitä eteenpäin. Teen siveltimenvetojani ilman eksplisiittistä omakohtaista tulevaisuudentutkimuksen kompetenssia tai sen spesifejä skenaariotyökaluja, mutta pidän tassuni maassa omien tutkimus- ja opetusalojeni tutkimustiedon sekä pitkän opettajankouluttaja-työkokemukseni päällä.

Esitän kuusi kiteytystä hyvästä pedagogiikasta, eikä mikään niistä tietenkään ole uusi. Se olisi kasvatuksen ja opetuksen vuosisataisen perinteen vuoksi vallan mahdotonta.

Silti uskon, että kiteytyksissäni voisi olla totuuden jyväsiä. Nimeämiäni pedagogikkoja ei löydy oppi- tai käsikirjoista tai googlettamalla – ja siltikään en puhu omiani.

Ensin iso HOO:

Ensimmäinen teesini on, että tulevaisuudessa tarvitaan entistä kipeämmin **välittämisen pedagogiikkaa**. Välittäminen tarkoittaa, että yleissivistävä koulu huomioi hitaat ja nopeat, arat ja rohkeat, lahjakkaat ja oppimisvaikeuksiset. Että se tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen sivistymiseen – ei vain älyllistä trimmausta. Siksi koulu tarvitsee monipuolisen oppiaine- tai -ainesvalikoiman, erilaisia vahvuuksia tukevia opetusmenetelmiä, kehittymiseen rohkaisevia arviointikäytänteitä.

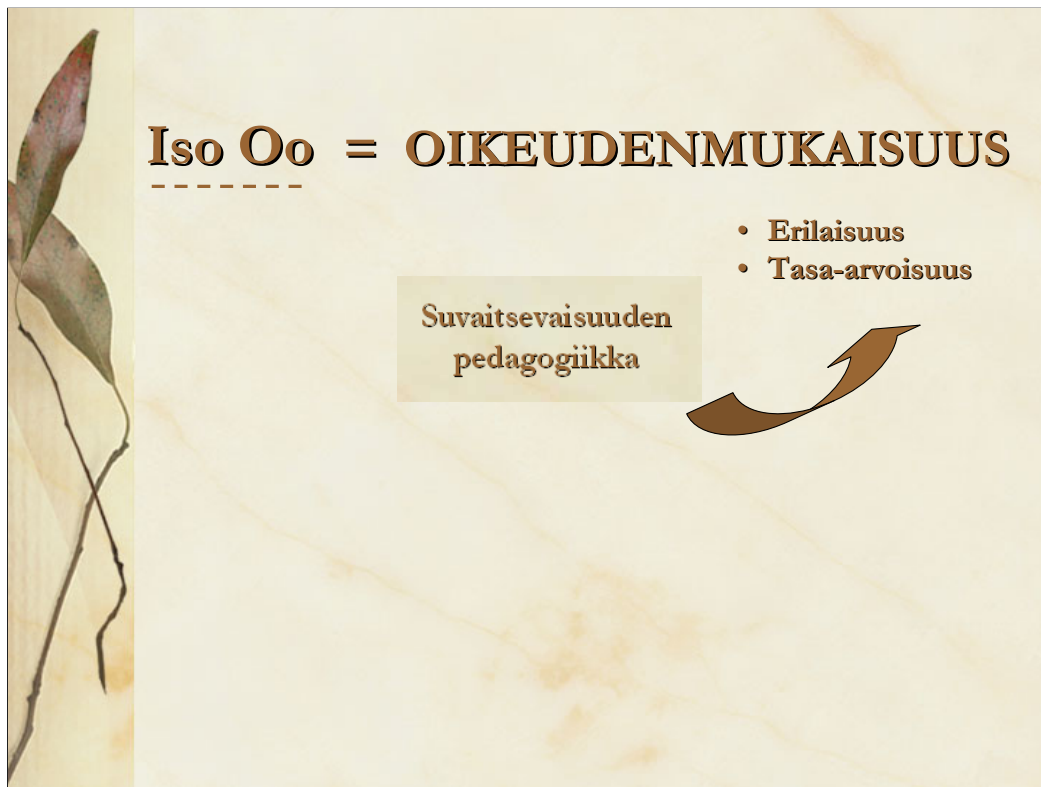
Lapsemme ja nuoremme elävät alati polarisoituvissa kasvuympäristöissä, jotka tarjoavat hypermarketien lailla monenlaista arvo- ja esinemaaailmaa – joukossa kuranntia ja sekundaaria. Opettajan tulee olla koululaisille turvallinen aikuinen, joka kuulee ja kuuntelee. Opettajankoulutuksen vaativa tehtävä on löytää tuleviksi opettajiksi sellaiset helmet, joilla on rohkeutta ottaa ”aikuisen oikeesti” kasvatustavasta. Sehän ei ole hetikään aina kivaa, helppoudesta puhumattakaan. Välittäminen merkitsee yhteiseen vastuuseen kasvattamista ja opettamista; sitä ei opita vain opettajaa kuuntelemalla tai oppikirjoja lukemalla. Sitä opitaan yhteisin projektein, koululaisia toistensa kanssa yhteiseen työhön haastavin työtavoin. Ja sen on sallittava tapahtua riittävän pienissä ryhmissä, joissa erilaisuus on ylipäättään mahdollista nähdä ja kuulla.

Toiseksi väitän, että perusopetuksessa on huutava pula **viipyilemisen pedagogiikasta**: Slow Food → Slow Education. Kasvavien lasten ja nuorten kanssa ei pidä olla kiire ehtiä opetussuunnitelma tai oppikirja kannesta kanteen. Koululaisilla on oltava aikaa pysähtyä, perehtyä ja esittää kummallisia kysymyksiä. Vain näin voi entisiä tietojaan arvioida, rakentaa sen varaan uutta ymmärrystä ja oppia jäsentämään maailman ilmiöitä syvällisesti.

Kasvamiseen tarvitaan hiljaisuutta, hitautta ja rohkeutta heittää penkkaan ylimääräisiä reppuja. Moni on säilytetty jo esikouluun ja ekaluokalle tullessaan suoriutumaan kaikesta mahdollisimman lukuisasti ja nopeasti. Murrosikäisten niskassa on vielä monikerroksisemmat odotukset. Vaikka nopea lukutaito tai ripeä päättelyminen ja toiminta ovatkin tärkeitä arjessa selviytymiseksi, niistä ei pidä tehdä elämänmittaista kiihdytyskaistaa.

Nämä kaksi ensimmäistä teesiäni kiteytän sanaan **huolenpito**. Mihin pedagogiikkaa muka enemmän tarvittaisiin kuin huolenpitoon yhteiskuntamme seuraavasta rakentajasukupolvesta?

Iso Oo:

Kolmas väitteeni on, että tulevaisuudessa tarvitaan entistä kipeämmin **suvaitsevaisuuden pedagogiikkaa**. Koulujen oppilasaines muuttuu koko ajan heterogeenisemmäksi niin oppimisvalmiuksiltaan, arvoiltaan, odotuksiltaan kuin etniseltä taustaltaan. Myös työelämä erilaistuu ja odottaa sinne aikanaan monenlaisia toimijoita. Koulun sisäiset ja ulos suuntautuvat vuorovaikutussuhteet, työmuodot sekä oppiaineiden sisällöt oppimateriaaleineen ovat avainasemassa suvaitsevaisuuden konkretisoimiseksi kouluarjessa. Jokainen ihminen on arvo sinänsä, jokainen ihminen laulun arvoinen.

Tasa-arvoa niin esimerkiksi sukupuolen kuin alueellisten toimintaympäristöjen suhteen on tärkeää vaalia: yleissivistävän koulun kykyä ottaa huomioon erilaisia tyttöjä ja poikia on syytä yhä tarkastella kriittisesti. Vaikka kunnanisät ja -äidit eivät ensisijaisesti ole pedagogeja, he tekevät opetus- ja kasvatustyön voimavaroista päättäessään mitä suurimmassa määrin tasa-arvoa koettelevaa pedagogiikkaa. Vähäisin ei tietysti ole globaalin tasa-arvon haaste eli yhteinen vastuumme maailman ihmisten hyvinvoinnista, joka esimerkiksi ympäristökysymysten ja niihin soveltuvien opetusmuotojen kannalta tulee olla oppijoiden mielenkiinnon kohteena.

Neljäs teesini kuuluu, että **vaihtelevuuden pedagogiikalle** on aina oltava tilaa ja tilausta. Kouluvuosien aikana oppilaalla on oikeus osoittaa kykyjään ja lieventää puutteitaan erilaisissa opetusmuodoissa, moninaistuvissa oppimisympäristöissä ja hengeltään modernisoituvissa arviointikäytänteissä. Tieto- ja viestintätekniikan pedagogisista käyttömahdollisuuksista on katsottu vasta murunen. Koulun ulkopuolelle suuntautuva opiskelu lisää oppimisen mielekkyyttä ja sitoo tulevat kansalaiset arkielämän autenttisiin konteksteihin.

Nämä kaksi teesiäni kiteytän sanaan **oikeudenmukaisuus**. Mistä olisi kohtaisin pedagogiikka, joka ei pitäisi oikeudenmukaisuutta sekä päämääränä että välineenä? Joka ei pyrkisi erilaisuuden huomioimiseen, tasa-arvoisuuteen, kykyjen jalostumiseen ja merkityksellisten oppimiskokemusten tarjoamiseen?

Iso Tee:

Viidenneksi, tulevaisuudessa tarvitaan entistä kipeämmin **kriittisyyden pedagogiikkaa**. Tarvitaan opettajia, jotka panevat koululaisensa hakemaan tietoa, arvioimaan sitä ja väittelemään siitä. He rohkaisevat yhdistämään tiedonlähteitä toisiinsa, puolustamaan ja kannattamaan perustellusti erilaisia näkemyksiä, toimimaan oikeaksi todetun puolesta ja olemaan olematta joojoo-tyttöjä ja -poikia. Se vaatii hyvän ja jatkuvasti kartutettavan aineenhallinnan – ja siihen liittyvän täydennyskoulutuksen. Se edellyttää toimijoiden keskinäistä luottamusta, ajantasaiset tietolähteet ja niiden kaivannon työkaluja.

Kriittisyys velvoittaa kuuntelemaan ja kysymään, neuvottelemaan ja päättämään – ja kaikki tämä kenties pakottaa arvioimaan uudelleen perinteiset pulpettijonot, kellonsoitot ja oppiainebarrikadit. Tai – se kutsuu toisinaan yksinkertaiseen, opettajan johtamaan ja kenties joskus puuduttavaa puurtamiseen, joka ei ole kivaa ja helppoa, mutta joka palkitaan lopuksi.

Kuudes, tällä erää viimeinen teesini peräänkuuluttaa **uteliaisuuden pedagogiikkaa**. Mihin yhteiskunta tarvitsee kansalaisia, jotka sanovat, että EVVK ja ihan-sama? Terveelle ihmiselle on innostavaa saada tietää ja ymmärtää lisää. Kasvavat lapsemme ja nuoremme on rohkaistava nauttimaan siitä, että on enemmän kysymyksiä kuin vastauksia – että olisi kauheaa, ellei olisi mitään kysyttävää. Kun on utelias ja tahtoo tietää, mitä muut tietävät, on kiinnostunut tulevaisuudesta ja ilman tulevaisuusnäkyä ei ole oikeastaan mitään. Ja kun saa tietää ja kokea, tahtoo myös toimia: pitää elämässä puolensa ja pitää myös heikompien puolta. Jos koti ei tähän valmenna, koulu valmentakoon kaikkiin käytettävissä olevin välinein, materiaalein ja työmuodoin.

Tämän viimeisen teesiparini kiteytän sanaan **totuudellisuus**. Mitä tekisimme pedagogiikalla, joka ei janoaisi totuutta? Mitä olisi koulu, jossa olisi kivaa, mutta joka tarjoaisi vanhentunutta, manipuloitua ja passivoivaa tietoa eikä neuvoisi, mistä löytää parempaa?

Siis kiteytän pyrkimystäni antaa teille vartin ”shotti”, että käteen jäisi jotain ”hottii”.

Kokoan tähän yhteen sivuun Hoon, Oon ja Teen, eli tarpeen

- välittämisen
- viipyilemisen
- suvaitsevaisuuden
- vaihtelevuuden
- kriittisyyden ja
- uteliaisuuden pedagogiikkaan.

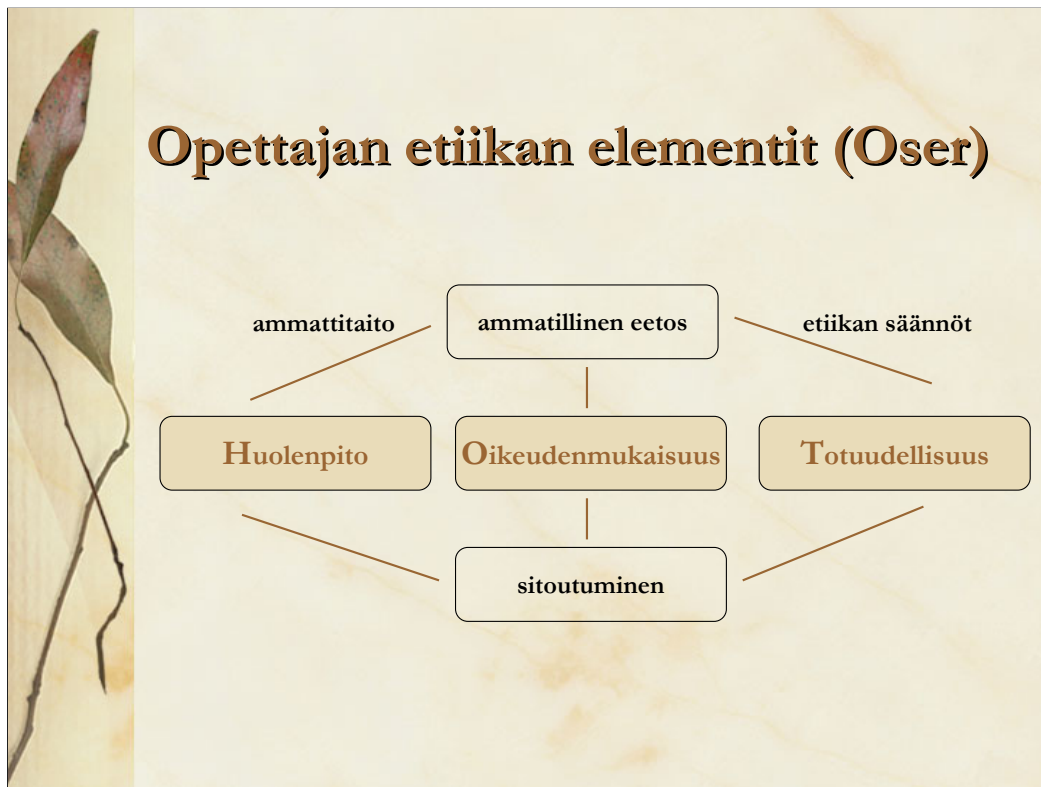
En kertaakaan käyttänyt sanaa konstruktivismi, vaikka sellainen olen sanonut. En puhunut henkitieteellisestä, oppilaskeskeisestä, progressivisesta, verkko- tai aktiivisuuspedagogiikasta, vaikka niistäkin olen tähän puheenvuorooni ammentanut. En ole behavioristi vaikka sanonkin, että nuoremme tarvitsevat rakkauden ja autonomian lisäksi myös rajoja ja hyviä esikuvia, suorastaan aikuisen malleja.

Hoon, Oon ja Teen takana siis ovat sanat

- Huolenpito
- Oikeudenmukaisuus ja
- Totuudellisuus.

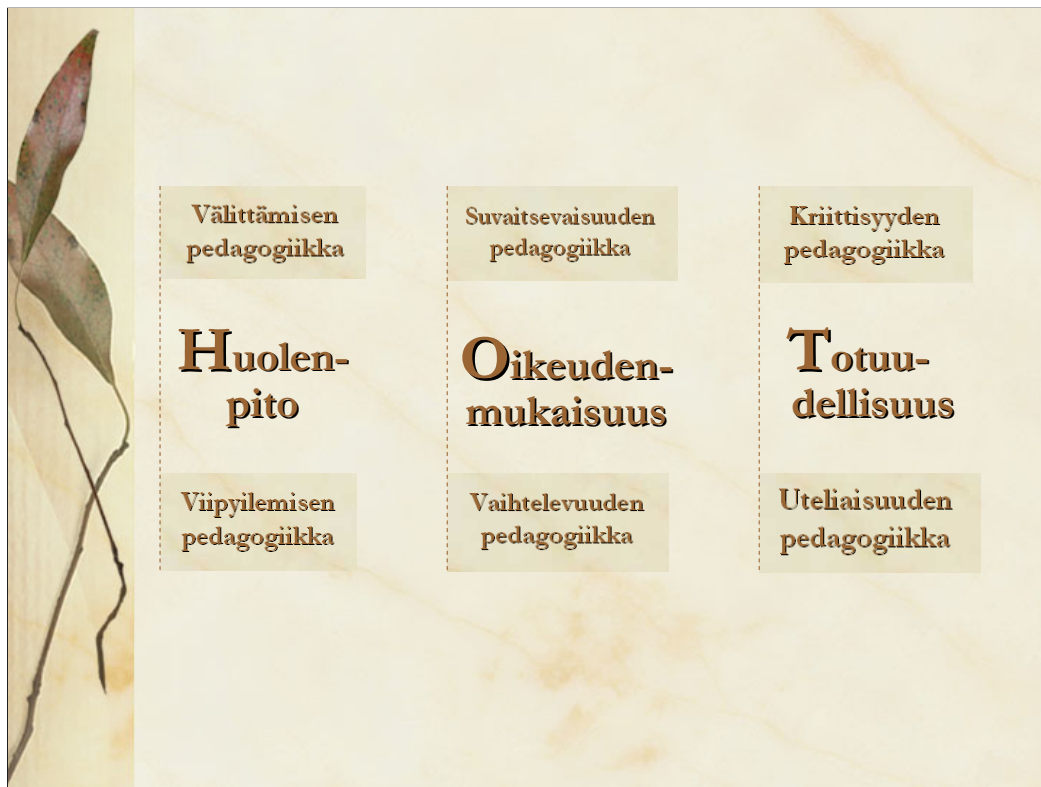
Olen puhunut ”epätieteiljämäisesti” lähdeviitteittä – mutta teen yhden poikkeuksen, joka kutoo teoreettisesti perustellulla tavalla yhteen edellä esittämäni teesit, jos ne jonkun kuulijan mielestä tuntuivat olevan ”ihan jees” mutta kaipuu heräsi tietää, miksi juuri nuo.

Itävaltalainen Franz Oser on jäsenellyt opettajan eettisiä kompetensseja. Miksikö sotken etiikan pedagogiikkaan? Siksi että tarvitsemme pedagogista etiikkaa ja eettisesti kestävää pedagogiikkaa.

Kasvatus ja opetushan ovat aina arvoihin sidoksissa. Se, mitä pidämme hyvänä, tärkeänä, kauniina, tarkoituksenmukaisena, hyödyllisenä tai oikeana, sitä kasvatuksella välitämme ja niihin sopivia keinoja valitsemme – myös opetussuunnitelmassa. Arvoihin sitoutuva kasvatus ja opetus – siis myös puheen aiheena oleva pedagogiikka – ovat siis aina välttämättä kysymyksiä hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Opettaja oppimisen pedagogisena johtajana on siis eettisessä tehtävässä ja häneen kohdistuu eettisiä osaamis-odotuksia.

Opettajan etiikan elementtejä Oser luettelee kolme: Hyvä opettaja on **oikeudenmukainen**. Hän pyrkii **totuuteen**. Ja jotta ei olisi liian ehdoton kummassakaan näistä hyveistään, hän tarvitsee kyvyn ja tahdon **huolenpitoon** hänen vastuulleen uskotuista lapsista ja nuorista. *[Oser selittää, että eettiset dilemmat syntyvät opettajan työssä tyypillisesti silloin, kun po. elementit joutuvat ”törmäyskurssille”. Dilemmoja ei pidä hänen mukaansa pelätä: ne tarjoavat opettajalle oivan mahdollisuuden herkeistää eettisiä tuntosarviaan ja harjaantua eettisessä päätöksenteossa.]*

Näkisin mahdolliseksi kiteyttää tulevaisuuden pedagogiikan

- huolenpidoksi, jossa tärkeää on välittäminen ja viipyilevyys,
- oikeudenmukaisuudeksi, jossa tärkeää on suvaitsevaisuus ja vaihtelevuus sekä
- totuudellisuudeksi, jossa tärkeää on kriittisyys ja uteliaisuus.

Jäsentelyni ei tietenkään ole tyhjentävä, ja se pitää sisällään monia kiinnostavia ristiriitoja ja vastakkainasetteluja, mutta tämän puheenvuoron tavoitteenahan oli virittää ajatuksia ja keskustelua. Tällaisessa varttitunnin esityksessä ei suurempaa palaa kannattanut haukata.

Postmoderniksi kutsutussa ajassamme tunnutaan toisinaan kavahdettavan neuvoja ja normeja ja toisaalla niitä peräänkuulutetaan koko ajan. Jokaisen tulisi tehdä oma selviytymisen tarinansa, todellistaa oma unelmansa.

Didaktiikkaa on kovasti yritetty haudata tietentekijöiden keskuudessa – muka vanhanaikaisena. Antipedagogit ovat toistuvasti muistuttaneet, ettei kasvattaminen olisi oikeutettua.

Vaikka kasvattaminen ja opettaminen olisivat – J. Hollon tavoin ajatellen – kasvamaan ja oppimaan saattamista, kuitenkin se saattaja tarvitaan. Ja hänellä pitäisi olla jokin valistunut arvio saattelemisen sopivasta suunnasta. Siksi suomalainen luotettava, työhönsä sitoutunut ja hyvin koulutettu opettajakunta ehkä tarvitsee jotain pedagogista viitoitusta.

Siksi joidenkin tiedot pedagogiikan kuolemasta ovat ennenaikaiset: se on in ja HOT – nyt ja etenkin tulevaisuudessa!